

# ÜÇ DEVLETLİ SURIYE HARİTASI MI HAZIRLANIYOR?

Dr. Cafer Talha Şeker



**İNSAMER**  
İHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ  
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER  
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

Referans için: Şeker, Cafer Talha. “Üç devletli Suriye haritası mı hazırlanıyor?”, İNSAMER, 28.10.2019.

 Analiz

“Arap Baharı” Akdeniz’de başlayan büyük bir savaştı ve bölgedeki bütün ülkeler için millî bir güvenlik meselesine dönüştü. Bu süreçte Fransa ve Türkiye’de OHAL uygulandı, Akdenizli Arap rejimleri devrildi veya değişime uğradı. Bunlar yaşanırken Suriye toprakları ABD, Rusya, İngiltere ve Fransa gibi Batılı ülkelerle İran ve Rusya gibi Suriye’nin eski destekçilerinin askerleri tarafından âdeta işgal edildi. 2016’dan sonra Türkiye de sahaya indi. Son bir senedir bir yandan ABD’nin bölgeden çekileceği tartışılırken bir yandan da yeni Suriye haritasının nasıl şekilleneceği konuşulmaya başlandı. Peki, ABD’nin çekilmesi ve Barış Pınarı Harekâtı ile Kuzey Suriye’de oluşturulması beklenen “güvenli bölge” karşılığında PKK/PYD’ye özerk bir devlet kurulacak mı? Suriye, Osmanlı sonrasında bir süre olduğu gibi, özerk devletlere yine ev sahipliği yapacak mı? Güvenli bölge, yeni bir Sünni-Arap devletine dönüşebilir mi?

Suriye Federasyonu, 1922’de Fransızlar tarafından kurulmuştu. Fransız manda rejimi, Sünni Arapların yaşadığı Şam Devleti ile Halep Devleti ve Nusayrilerin yaşadığı Alevi Devleti’ni federasyon çatısı altında bir araya toplamıştı. 1930’larda Fransa ve İngiltere arasındaki mutabakat gereği Türkiye’ye bırakılacak olan İskenderun Sancağı, başlarda Halep Devleti’ne bağlıydı. Fransız idaresi, Suriye’yi bu devletçikler üzerinden bölerek yönetmeye çalışıyordu. 1925’te Lübnan ve Suriye’de başlayan karışıklıklar, bir süre sonra bastırılrsa da Suriye haritası Ortadoğu’nun en stratejik alanlarından biri olmaya devam edecekti. Irak petrolü bu harita üzerinden Akdeniz’e bağlandığı gibi, 2. Dünya Harbi sonrasında Fransızların Suriye’den çekilmesi, Rusların bu harita üzerinde önünü açacaktı. 1980’lerde İran-İrak Harbi yaşanırken Suriye’den geçen petrol boru hattı Rus ve İran desteğiyle kapatılınca, Batı’da enerji güvenliği



**İNSAMER**  
İHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ  
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER  
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

krizi baş gösterdi. Soğuk Savaş'tan sonra Ortadoğu'da yeni enerji koridorları planlanırken yeniden yapılandırılması düşünülen bölgelerden biri de Suriye oldu.

Yıllardır devam eden Suriye Savaşı'nda, 9 Ekim günü Türkiye'nin başlattığı Barış Pınarı Harekâtı ile yeni bir sürece girildi. Yaşananlar yeni bir

## *Terör örgütü YPG'nin Lideri Genral Mazlum'un Washington ile yürüttüğü diplomasi, Haşimilerin diplomasisini hatırlatıyor.*

dönem başlıyor şeklinde yorumlandı. Türkiye'nin sahaya inmesi, başından itibaren özellikle Fransa ve Almanya olmak üzere Avrupa ülkelerinin tepkisine yol açsa da ABD ve Rusya'dan kısmi destek gördü. Bu destek, Türkiye'nin sahada askerî operasyonla ilerlemesi için değil, PYD'yi güneye inmeye ikna edecek gücü uygulaması için verilen sınırlı bir destektir. Doğu Akdeniz'de tarihî rakibi ve ortağı Fransa ile karşı karşıya gelen İngiltere ise Brexit pazarlığı yaptığı Avrupa Birliği ile ABD

arasında bir tavır ortaya koydu. Nihayetinde Türkiye'nin bir yandan sahaya inip diğer yandan ABD ve Rusya arasında diplomasiye ağırlık verdiği bir tablo ortaya çıktı. Son yıllarda geleceği tartışılıyor olsa da hâlâ küresel süper güç konumunu sürdüren ABD, Kuzey Suriye'deki mesuliyetini hem askerî taktikler hem de diplomatik manevralarla idare ettiğini gösterdi. Önce askerlerini çekip Türkiye'nin önünü açan ABD Hükümeti, müttefiklerini aynı anda idare etmek zorundaydı. Bu minvalde ABD Başkanı Donald Trump'ın 23 Ekim 2019 tarihinde yaptığı konuşmadan dikkat çekici bazı noktaları şöyle sıralayabiliriz:

- Türkiye, Suriye'de ABD ile yaptığı anlaşmaya uyduğu sürece Amerikan müeyyideleri Türkiye'yi hedef almayacak.
- Mülteci güvenliği meselesi ABD için millî güvenlik meselesidir. ABD, savaş

bölgelerinden gelen göçmenlere kapılarını açarak terör tehlikesine kapı açmayacak.

- Amerikan dış politikasına yeni bir veçhe kazandırmak gerekiyor. Yeni dış politika, ideolojiler üzerine değil tecrübeler ve dünyayı gerçekçi biçimde anlayış üzerine kurulacak.
- ABD askerî kudretini geliştiriyor. Trump yönetimi askerî alanlara 2,5 trilyon dolar yatırım yaptı. Ancak Amerikan ordusu artık gereksiz savaş bölgelerinde kullanılmayacak; sadece “hayati millî çıkarlar” söz konusu olduğunda kullanılacak. Zaten kimse ABD'yi yenemez!
- Amerikan ordusunun vazifesi dünyanın jandarmalığını yapmak değildir. Diğer milletler de bu işte üzerlerine düşen yükü taşımak için daha önce atmadıkları ama artık gerekli olan adımları atmaz zorundadır.

İlginçtir ki, Batı'da Suriyeli Kürtleri temsil eden bir otorite olarak tanınan PYD'nin silahlı örgütü YPG Lideri “General Mazlum”un Washington ile yürüttüğü diplomasi, âdeta 1920'de Arap dünyasının liderliği ve Suriye'yi Fransızlardan alma iddiasıyla hareket eden Haşimilerin Londra'daki diplomasisini hatırlatıyor.

## **Suriye'de tarihin tekrarı mı yaşanıyor?**

Fransızlar, Osmanlı sonrasında Suriye'de idare kurmaya başladıklarında önce İngilizlerin desteklediği Arapların direnişiyle karşılaştılar. İngilizler Büyük Harp'te Arap dünyasının liderliğini ve bu dünyanın toprakları üzerinde kurulacak Arap Emirliği'ni (Krallığı) Haşimilere (Şerif ailesine) vaat ettikleri için, Suriye'de işler birkaç sene sürecek bir çıkmaza sürüklenmişti. İngilizler, Suriye'yi sadece Araplara vaat etmemişler ayrıca Fransızlara bıraktıklarını söylemişler, Siyonist Lobi'ye de Filistin'de Yahudi devleti için söz vermişlerdi. Savaştan sonra hem müttefiklerine verdiği sözler açısından hem de finansal açıdan iyice borçlu durumdaki

İngiliz Hükümeti, yeni Ortadoğu'yu kurmakta büyük zorluklarla karşılaştı. Fransızları, Arapları ve Siyonistleri idare ederek süper güç pozisyonunu sürdürmeye çalışıyordu.

1919'da Anadolu'da başlayan Millî Mücadele hareketi, zamanla Suriye ve Irak gibi düzlük Arap beldelerini terk ettiğini belli etmişti. Millî Mücadele liderliği, sadece petrole bağlı ticari değeri olan Musul'da hak iddia ediyordu. Osmanlı'ya isyan ederek İngilizlerle ittifak kuran Haşimiler, bir yandan Arap dünyasına liderliklerini kabul ettirmek için mücadele ederken bir yandan da Suriye'de Fransızlarla karşı karşıya geldiler. Ankara ile görüşen Fransızlar Maraş, Antep ve Urfa hattından çekilerek bu bölgeyi Türklere bırakıp Suriye'deki İngiliz destekli Arap hareketiyle savaşmaya başladılar. Fransızların İngilizlerle de anlaşacağı ortaya çıkınca, Şerif Hüseyin'in oğlu Melik Faysal'ın Londra'daki temsilcisi Suriyeli Diplomat General Haddad, Haziran 1920'de İngiliz Hükümeti'ne bir mektup yazarak Londra'da benimsenen yeni politikaya ve Batı'nın Suriye meselesine bakışına itiraz etti. Sadece kendilerini düşünüp Arapların istiklaline ve devlet kurma arzularına destek vermeyen Avrupalıların Araplar nazarında itibar kaybettiklerinden dert yanıp, Suriye'de Haşimilerin zor durumda bulunduğu dikkat çekti. Haddad mektubunda şöyle yazıyordu:

*“Türkler, hâlihazırda İngilizlere karşı hususi düşmanlık içindeler ve bu düşmanlık yüzünden tarihî düşmanları Rusların önüne düştüler. Biz Araplar, bilhassa Ortadoğu politikalarına baktığımızda Rusları eskisinden farklı görmüyoruz.*

*Ben, Türklere karşı savaştım. Atalarım da asırlarca onlara karşı mücadele verdi. Ancak şimdi Türklerle düşmanlık değil dostluk zamanıdır ve bu hem Arapların hem de İngilizlerin çıkarınadır... Biz, Türklerin boyunduruğundan kurtulduk ama komşumuz olan bu savaşçı milletle düşman olmaktansa dost olmayı tercih ederiz.*

*Bugün Araplar arasındaki huzursuzluğun kaynağı, barış anlaşmasını tatmin edici bulmayışlarıdır. Biz, İngiltere ile ittifakımıza sadık kalarak Türkleri bu savaşta birlikte devirdik ve bütün problemlere rağmen hedefimize ulaşmakta yardım alacağımızın sözünü aldık. Ancak şimdi geldiğimiz tehlikeli noktaya bakarsak Arapların istiklali ve birliği yolunda önlerine çıkanların Müttefikler olduğu görülüyor.”*

99 sene sonra bugün, yaşananları müşahede edip tarihî bilgilerle karşılaştırdığımızda, belki de bazı tahminlerde bulunabiliriz. Bu açıdan baktığımızda, son günlerde Trump'ın ismini övgüyle zikretmekle kalmayıp ABD'ye davet ettiği General sıfatını yakıştırdıkları “Mazlum”, isimli terör lideri yaklaşık 100 sene önce General Haddad'ın Londra'ya karşı kullandığı sözleri Washington'a (aşağıdaki gibi) söylemiş olabilir:

*“Türkler, hâlihazırda ABD'ye karşı hususi düşmanlık içindeler ve bu düşmanlık yüzünden tarihî düşmanları Rusların önüne düştüler. Biz Suriyeli Kürtler, bilhassa Ortadoğu politikalarına baktığımızda Rusları eskisinden farklı görmüyoruz...”*

*Ben, Türklere düşmanlık ettim. Suriye'de Türklere karşı savaştım. Atalarım da asırlarca onlara karşı mücadele verdi. Ancak şimdi Türklerle düşmanlık değil dostluk zamanıdır ve bu hem Suriyeli Kürtlerin hem de Amerikalıların çıkarınadır. Biz, Türklerin boyunduruğundan kurtulduk ama komşumuz olan bu savaşçı milletle düşman olmaktansa dost olmayı tercih ederiz.*

*Bugün Suriyeli Kürt gruplar arasındaki huzursuzluğun kaynağı, barış anlaşmasını tatmin edici bulmayışlarıdır. Biz, ABD ile ittifakımıza sadık kalarak bu savaşta Türklere karşı savaştık. Bütün problemlere rağmen hedefimize ulaşmakta yardım alacağımızın sözünü aldık. Ancak şimdi geldiğimiz tehlikeli noktaya bakarsak Kürtlerin istiklali ve birliği yolunda*

*önlerine çıkanların Batılı müttefikler olduğu görülüyor. Lütfen buna bir son verin! Biz de üzerimize düşeni yapalım.”*

Gerek Haddad'ın 1920'de kullandığı “yüzlerce sene Türklerle mücadele” etmiş oldukları ifadesi gerekse Trump'ın Mazlum'a atfen “Kürtler Türklerle yüzlerce senedir savaşıyor” ifadesi, birbirine çok benzeyen aynı yalanın 100'er sene arayla tekerrüründen ibarettir. Sanki Trump'ın “Türkler ve Kürtler yüzlerce senedir savaşıyorlar” ifadesi “General Mazlum”un (!) değil, General Haddad'ın mektubundan alınmış sözlerdir.

Bu benzerlikler tablosunun sonunda karşımıza, yeni bir tarihî tekerrürle muhatap olup olmayacağımıza dair dikkate değer sorular çıkmaktadır. 1920'den sonra İngilizler Fransızlarla anlaşıp Suriye'deki Haşimilere desteği çekince, bölgede üç devletli federatif manda idaresi kurulmuştu. Günümüzde

ABD'nin Rusya ile anlaşarak Kuzey Suriye'den çıkıp Kürtleri daha güneye çekmesiyle oluşacak “güvenli bölge”, gelecekte Sünni Arapların özerk bir devleti olabilir mi? Kuzeyinde Sünni Arap, kuzeydoğusunda Kürt ve geri kalan kısımlarda Şam merkezli Nusayri Arap devletleriyle yeni bir Suriye Federasyonu kurulabilir mi? Eğer böyle bir oluşuma gidilecekse elbette bölgeden çekilen diğer büyük aktörler bazı beklentiler içinde olacaklardır. Türkiye'nin inşa edeceği Kuzey Suriye'ye karşılık, Kürt bölgesi ve petrol bölgelerinde inşaat ve madencilik sektörlerinde yeni imtiyazların hangi ülkelere verileceği sorusunun cevabı, yeni haritanın aktörlerine bağlı olacaktır. Bu işlerde birbirine rakip olan Batılı müttefikler, ayrıca Rus çıkarlarıyla da uzun bir süredir karşı karşıya olmalarına rağmen, acaba orta yolda anlaşabilecekler mi? Cenevre'de önümüzdeki günlerde başlayacak olan barış görüşmeleri bir hayli zorlu geçecek gibi görünüyor.

